

Πάνος Καρνέζης

Όταν η θρησκεία γίνεται πολιτική

Ο 49χρονος συγγραφέας τοποθετεί την ιστορία του στον Αμαζόνιο, τον οποίο μετατρέπει σε θέατρο μιας αρχετυπικής σύγκρουσης ανάμεσα στην παράδοση και την πρόοδο, τον πολιτισμό της αυτάρκειας και τον επεκτατικό πολιτισμό της Δύσης

ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ

Υπάρχει διάχυτη η εντύπωση πως το σύγχρονο ελληνικό μυθιστόρημα σχετικά δύσκολα μπορεί να απιθώσει την αφηγηματική του πλατφόρμα σε άλλες χώρες, πολλώ δε μάλλον σε άλλες ηπείρους. Ο Πάνος Καρνέζης έρχεται να ανατρέψει αυτό το χρόνιο ταμπού, αν και ως κάτοικος Μεγάλης Βρετανίας έχει προσλαμβά-

Ο Καρνέζης περιγράφει τη μακρά πορεία ενός μοναχικού ιερέα που μετακινείται από το στέρεο πέτρωμα της πίστης στην απότομη πλαγιά της πτώσης

νους από έναν ισχυρό πολιτισμικό βαθύρα. Στο τελευταίο του μυθιστόρημα, «Οι φυγάδες», ασχολείται με το ζήτημα της θρησκείας στη σημερινή της εκδοχή και τη μετατροπή της σε ιδεολογικό μηχανισμό. Ένας προβληματισμός που κυριαρχεί σήμερα στο δημόσιο πεδίο, σχεδόν παγκοσμίως. Αρα μιλάμε για ένα μυθιστόρημα δίχως αυστηρό πατρογονικό περιορισμό. Παρά μόνο στις επιρροές, που ο Καρνέζης έχει ποικίλες, με συγκεκριμένη όμως καταγωγή.

Χωρίς χρονικά σύνορα

Η ιστορία του βιβλίου δεν έχει χρονικά σύνορα. Θα μπορούσε να εκτείνεται από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι και τις μέρες μας. Εκτυλίσσεται σε μια γωνιά του Αμαζονίου. Εκεί θα συναντήσουμε τον μυστηριώδη όσο και αμφιλεγόμενο ιεραπόστολο πατέρα Τόμας. Κατοικεί στις παρυφές ενός καταυλισμού αυτόχθονων Ινδιάνων. Γύρω, υπάρχουν λογιών λογιών κίνδυνοι και σφτεριστές. Ένας πεινασμένος ιαγουάρος τριγυρίζει εκεί κοντά. Το μυθικό αϊλουροειδές της Αμερικής κατέχει τη διττή συμβολική ιδιότητα του σαμανικού πνεύματος και του τιμωρού Θεού. Αποτελεί την αρχαία ενσάρκωση του αδούλωτου πνεύματος και παράλληλα είναι ένας ολετήρας που ζητά εκδίκηση.

Αλλά δεν είναι μόνο τα ζώα-θηρευτές. Είναι και οι άνθρωποι. Στίφη γεωργών και κτηνοτρόφων εισβάλλουν ορμητικά στα παρθένα δάση. Οι αυτόχθονες κάτοικοι αισθάνονται αυτή τη γη σαν τη μητέρα τροφό που έρχεται από τα πέρατα των αιώνων. Δεν τους ανήκει απλά. Είναι ένα με αυτήν. Το αίσθημα της αυτοδιάθεσης των πιονέρων που περιφράσσουν τα χωράφια τους έρχεται σε αντιπαράθεση με την εντοπιότητα των ιθαγενών. Η απεραντοσύνη συναντά τη σμίκρυνση. Στους «εισβολείς» προσφέρουν προστασία

TA NEA / PRISMA / ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΠΥΡΗΣ

Το πρώτο βιβλίο του Πάνου Καρνέζη, η συλλογή διηγημάτων «Little infamies» («Μικρές ατιμίες»), εκδόθηκε το 2002 από τον εκδοτικό οίκο Jonathan Cape, συγκέντρωσε εξαιρετικές κριτικές, μεταφράστηκε σε οκτώ γλώσσες και μεταγράφηκε στα ελληνικά από τον ίδιο τον συγγραφέα. Το μυθιστόρημα «The maze» («Ο λαβύρινθος»), 2004, ακολούθησε την ίδια πορεία. Σήμερα ζει στο Λονδίνο και ασχολείται με τη συγγραφή

αντάρτικα σώματα της ευρύτερης περιοχής που βρίσκονται σε πόλεμο με τις κυβερνητικές δυνάμεις. Ωστόσο οι οπλαρχηγοί τους προσβλέπουν σε μια ικανοποιητική μερίδα γης. Ανελέητες διαμάχες αναπτύσσονται σαν ομίκεντροι κύκλοι μέσα στο αχανές δάσος.

Συστηματικές εθνοκαθάρσεις

Σ' αυτή την ασυγκράτητη εδαφική μάχη που περιβάλλεται από συστηματικές εκτοπίσεις πληθυσμών έως και εθνοκαθάρσεις, ο πατέρας Τόμας στέκεται ως ανάχωμα και ως ο τελευταίος φαραφύλακας μιας σκληρής σύγκρουσης. Ο κόσμος αλλάζει ραγδαία και ο ιεραπόστολος γνωρίζει την τελική έκβαση. Μένει χρόνια στον καταυλισμό. Οι Ινδιάνοι τον σέβονται, αλλά δεν τον θεωρούν σάρκα εκ της σαρκός τους. Κατά βάθος, παραμένει ένας ξένος. Αρχικά προσπλύτιζε με ζέση. Στην πορεία ανακαλύπτει πως τούτο είναι μάταιο. Ο πατέρας Τόμας περνά σταδιακά στην τραγική θέση του μετεωρισμού. Για το καθολικό-ισουϊτικό σχήμα πράττει βλασφημία.

Η πίστη του παρουσιάζει σημάδια απίσχνανσης. Ο ίδιος θέλει να «σπρώξει» τους Ινδιάνους έξω από την καθήλωση του πρωτογονισμού. Να σπάσουν, στο μέτρο του δυνατού, τις αλυσίδες της πνευματικής τους φυλακής. Να ενστερνισθούν την πρόοδο, με την καντιανή έννοια περισσότερο. Ταυτόχρονα αναγνωρίζει πως αυτό είναι μια ωμή επέμβαση στην ιστορι-

κή διαδικασία. Ελάχιστα διαφέρει και αυτός από τους αποικιοκράτες που έφεραν αρρώστιες και το σαράκι της απληστίας. Αναγνωρίζει την κατάφορη αδικία που συντελείται εις βάρος τους, λόγω της επεκτατικότητας των λευκών αγροτών.

Παράλληλα αναρωτιέται κάτω από ποιες προϋποθέσεις ο απέραντος τόπος «απαγορεύει» τη συγκατοίκηση με νέους ενοίκους. Αμφισβητώντας σιωπηλά τους άγραφους νόμους της ιθαγενικής παράδοσης, αρχίζει να αντιδρά και στη σκληρή νομοταξία της ιεραρχίας του δικού του θρησκευτικού σχήματος.

Πάνος Καρνέζης
ΟΙ ΦΥΓΑΔΕΣ

Εκδ. Πατάκη, 2016.
Σελ. 268
Τιμή: 13 ευρώ

Δυσεπίλυτα ερωτήματα

Ηλεκτρισμός υψηλής τάσης

Ο πατέρας Τόμας θα φθάσει μέχρι τέλους. Είναι ικανός να το πράξει. Δεν θα μπορέσει να αποφύγει τη σύγκρουση. Με τον δικό του τρόπο. Ο δικός του Θεός δεν είναι ένα ον που προάγει τον επιμερισμό, τη διάσπαση. Ο δικός του Θεός προωθεί την ολότητα. Δεν διαθέτει ολόδροσα Χερουβείμ, ούτε κρύβεται μέσα σ' ένα κατάμαυρο προσευχητάρι. Ο δικός του Θεός απεχθάνεται τις πολιτικάντικες πονηρίες, τη στείρα εκμετάλλευση. Αποκηρύσσει τη μετατροπή της αγνής πίστης, που στην περίπτωση μας είναι η εξερεύνηση της ύπαρξης, σε εξολοθρευτική μηχανή. Ο Άλλος, και μέσα στη δυσανεξία, χρειάζεται να μείνει κοντά. Για τον πατέρα Τόμας η ελευθερία του συνανήκειν είναι ο υπέρτατος στόχος. Ποιοι αντέχουν να το κάνουν πράξη; Ποιοι μπορούν να πετάξουν από πάνω τους τις δεισιδαιμονίες που τους κρατούν αλυσοδεμένους; Δυσεπίλυτα ερωτήματα αυλακώνουν τον διμέτωπο αγώνα του ιεραπόστολου. Ο Καρνέζης αποφεύγει κάθε είδους σχηματικό καταγγελτικό λόγο. Οδεύει εξαρχής στις εσωτερικές, αφανείς διαδρομές της πίστης αναρωτώμενος αν μια ενδεχόμενη εξάλειψή της μπορεί να συμπαράσχει και τον ίδιο τον άνθρωπο. Είναι μια αρχαϊκή κάθοδος που κατακερματίζει τον ήρωα του βιβλίου. Η θέληση του πατέρα Τόμας προσκρούει στην αδιαφορία των Ινδιάνων από τη μια πλευρά και στην απολυταρχική συμπεριφορά του τοπικού επισκόπου από την άλλη. Αφού έχει βρεθεί ψυχικά κοντά με τον αρχηγό της φυλής και την οικογένειά του και έχει αφογκραστεί τους μύχιους φόβους τους, θα παραμείνει μέχρις εσχάτων ο επιβλέπων ενός ανεξιχνίαστου τόπου που προορίζεται να μετατραπεί σε εύκρατο real estate. Με μια αραχνούφανη γραφή, που μεταδίδει ηλεκτρισμό υψηλής τάσης, ο Καρνέζης περιγράφει τη μακρά πορεία ενός μοναχικού ιερέα που μετακινείται από το στέρεο πέτρωμα της πίστης στην απότομη πλαγιά της πτώσης. Τελικά, οι απώλειές μας είναι απείρως περισσότερες από τις όποιες κατακτήσεις μας.